

Notitie – Ontwikkelingsorganisaties in ontwikkeling

Partos, oktober 2012

Achtergrond

- Ontwikkeling is in ontwikkeling. De mondiale verhoudingen veranderen snel. De rol van Nederlandse particuliere ontwikkelingsorganisaties is hierbinnen aan het verschuiven van 'service delivery' naar het opbouwen van een lokaal maatschappelijk middenveld en het streven naar veranderingen op mondiaal niveau. Nederlandse ontwikkelingsorganisaties zoeken hierbinnen de samenwerking; met andere niet-gouvernementele organisaties, met overheden, met internationale instellingen en zeker ook met het bedrijfsleven.
- Ontwikkelingssamenwerking staat niet op zich, mensen moeten het zelf doen. Lokaal ondernemerschap, productiviteit en werklust zijn daarbij onmisbaar. Maar al te vaak zijn er omstandigheden die de ontwikkeling, de productiviteit en het ondernemerschap van mensen belemmeren. Vaak liggen die belemmeringen in het land zelf. Omdat de elite veranderingen tegenhoudt, omdat de noodzakelijke infrastructuur ontbreekt, omdat er geen rechtsstaat is, omdat er geen goed ondernemersklimaat is, et cetera.
- Soms ook liggen de belemmeringen buiten het land zelf. Omdat de toegang tot internationale markten ontbreekt, omdat belastinggelden weglekken naar belastingparadijzen, omdat het klimaat is veranderd, omdat grondstoffen worden geroofd, of vanwege oorlogen. Ontwikkelingssamenwerking vormt een katalysator waar mensen zich inzetten deze interne en externe belemmeringen aan te pakken.

Ontwikkelingsorganisaties als deel van het maatschappelijk middenveld

- Nederland heeft een uitgebreid en sterk maatschappelijk middenveld. Dat past bij de manier waarop wij onze samenleving hebben ingericht. Maatschappelijke organisaties zijn een betrouwbaar en vertrouwd kanaal om publieke taken uit te voeren (zie bijvoorbeeld het Nederlandse onderwijs). Ook in de ontwikkelingssamenwerking is het maatschappelijk middenveld prominent aanwezig, deels gefinancierd uit het medefinancieringsprogramma van de overheid. Op deze wijze worden Nederlandse burgers actief betrokken bij het vraagstuk van mondiale ongelijkheid, mondiaal burgerschap en mensenrechten.
- De waarde van het maatschappelijk middenveld voor duurzame ontwikkeling van staat buiten kijf. Ook bekeken vanuit het 'enge' Nederlandse belang is het maatschappelijk middenveld van grote waarde. Het opbouwen van een sterke civil society in ontwikkelingslanden is één van de sterke kanten van de Nederlandse bijdrage aan de internationale betrekkingen. De WRR noemt het maatschappelijk middenveld 'een unieke profileringskans voor Nederland' en het regeerakkoord ziet dit als grote meerwaarde van Nederland.
- Nederlandse maatschappelijke organisaties hebben een belangrijke functie in het opbouwen van een sterk maatschappelijk middenveld in ontwikkelingslanden. Ze maken het mogelijk dat mensen opkomen voor hun rechten; klagen bedrijven en machthebbers aan als er sprake is van schendingen van mensenrechten of als de leefomgeving wordt vervuild; helpen met het versterken van de rechtsstaat; stimuleren ondernemerschap van marginale groepen; ze lobbyen bij overheden voor beleid dat de armen ten goede komt en versterken democratische kanalen. Hiermee maken zij ook economische groei 'inclusief'. Een sterk maatschappelijk middenveld maakt mensen 'zelfredzaam'.
- Daarnaast hebben Nederlandse ontwikkelingsorganisaties een belangrijke rol in de eigen samenleving. Immers veel van de belemmeringen voor ontwikkeling hebben hun wortels in de rijke landen. De ontwikkelingsafdeling van de OESO riep in 2011 de Nederlandse regering op om het maatschappelijk middenveld nadrukkelijker in te schakelen bij het vormgeven en uitvoeren van het internationale beleid (BRON: <http://www.oecd.org/dac/peerreviews/netherlands>)
- Particuliere organisaties worden door ongeveer de helft van de Nederlandse bevolking gezien als de meest geschikte actor om ontwikkelingssamenwerking vorm te geven (zie barometer Internationale Samenwerking 2011, NCDO). De Nederlandse ontwikkelingsorganisaties staan middenin de samenleving.

Een sterk en actief maatschappelijk middenveld is daarom essentieel voor het draagvlak in Nederland voor internationale samenwerking. Ontwikkelingsorganisaties ontlenen hun legitimiteit echter niet alleen aan draagvlak in Nederland. Ook de internationale achterban is van belang. Dankzij de vele contacten die ontwikkelingsorganisaties hebben met partners in arme landen én binnen de internationale gemeenschap vertolken zij nadrukkelijk de stem van wereldburgers. En misschien nog wel belangrijker: zij vormen een financiële, strategische en politieke brug tussen mensen dáár en hier.

Donaties (in miljoenen euro's) van de Nederlandse burger aan goede doelen op het gebied van ontwikkelingssamenwerking in 2009.

1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009
361	299	540	531	469	742	545	572

(Bron: Geven in Nederland, 2011)

De meerwaarde van Nederlandse ontwikkelingsorganisaties

- De op een na grootste sector waar Nederlandse ontwikkelingsorganisaties in 2010 in investeerden is het opbouwen van een krachtig maatschappelijk middenveld in de landen waar de organisaties actief zijn. Sterke organisaties, gesteund door betrokken burgers vormen de ruggengraat van de democratische, dynamische rechtsstaat.
- Een belangrijk aandachtspunt voor Nederlandse ontwikkelingsorganisaties is ook de profit sector: het lokale bedrijfsleven. Vaak zijn dat kleine bedrijfjes, opgezet door mensen uit gemarginaliseerde groepen (vaak vrouwen) binnen de samenleving.
- Steeds meer nadruk krijgt de 'ketenbenadering': in het fair en duurzaam maken van de hele keten – van grondstof tot kant-en-klaar product – spelen maatschappelijke organisaties een essentiële rol. Ook doen Nederlandse maatschappelijke organisaties veel aan het verbeteren van de zogenaamde enabling environment in ontwikkelingslanden, zoals het bevorderen van goed bestuur en basisrechten, voor mensen en ondernemingen.
- Het maatschappelijk middenveld gaat waar de overheid niet komt: zij voert een aantal van deze taken uit waar andere actoren die niet kunnen uitvoeren. Bijvoorbeeld in fragiele staten, waar contacten met de lokale overheid nauwelijks mogelijk zijn. Of ze steunen oppositie tegen onderdrukkende regimes. Dit soort taken zijn voor regeringen en voor internationale organisaties zoals de VN politiek te gevoelig. Het bedrijfsleven is evenmin de eerst aangewezen partij.
- Maatschappelijke organisaties kunnen doordringen tot de 'haarvaten' van de samenleving, om te zorgen dat bijvoorbeeld marginale groepen in afgelegen gebieden kunnen meeprofiteren van ontwikkeling. De actieradius van ambassades strekt zich zelden verder uit dan de grote steden.
- Nederlandse ontwikkelingsorganisaties werken samen met partners van allerlei soorten en maten in de ontvangende landen. Lokale organisaties spelen een belangrijke rol in het vormgeven en uitvoeren van het werk. De inbreng van lokale organisaties maakt het mogelijk dat programma's toegesneden zijn op de behoeftes van de mensen zelf. Nederlandse ontwikkelingsorganisaties dragen bij aan het vormen van een internationaal opererend middenveld dat een essentiële rol vervult bij het versterken van 'global governance' en het aanpakken van grensoverschrijdende uitdagingen.

Investeringen van Nederlandse particuliere organisaties in ontwikkelingslanden per thema. 2010.

22% Humanitaire hulp & voedselhulp

20% Maatschappelijk middenveld

11% Gezondheidszorg

10% Bedrijfsleven

10% Land- en bosbouw

10% Onderwijs

17% Anders

(Bron: www.ngo-database.nl, CIDIN & Min BZ. NB: cijfers 2011 zijn nog niet beschikbaar.)